

NAFKAM

Nasjonalt forskningssenter innen
komplementær og alternativ medisin

Årsrapport 2021

UiT Norges arktiske universitet

Helsedirektoratet

1	REFLEKSJONER RUNDT FJORÅRET 2021	2
2	SENTERETS MÅLOPPNÅELSE	4
2.1	SENTERETS MÅLGRUPPE.....	4
2.2	SENTERETS HOVEDOPPGAVER	4
3	HVORDAN OG I HVILKEN GRAD ER MÅLENE FOR TILSKUDET OPPNÅDD?	5
3.1	OPPNÅDDE MÅL I 2021.....	5
3.2	MÅL SOM IKKE BLE OPPNÅDD I 2021	6
3.3	MÅL SOM IKKE VAR PLANLAGT, MEN SOM BLE OPPNÅDD I 2021	7
4	MÅLOPPNÅELSE PÅ SENTERETS HOVEDOPPGAVER	7
4.1	MÅLOPPNÅELSE FOR FORSKNING	7
4.1.1	<i>Søknader om forskningsmidler.....</i>	<i>10</i>
4.1.2	<i>Tidsskrifts-publikasjoner.....</i>	<i>10</i>
4.1.3	<i>Studenter ved NAFKAM.....</i>	<i>11</i>
4.2	MÅLOPPNÅELSE PÅ INFORMASJON	12
4.2.1	<i>Bruken av nettstedene .....</i>	<i>12</i>
4.2.2	<i>Presse og media .....</i>	<i>14</i>
4.2.3	<i>Kontakt med publikum og deltakelse i samfunnsdebatten .....</i>	<i>15</i>
4.2.4	<i>Formidling til/ kontakt med andre grupper.....</i>	<i>16</i>
4.3	MÅLOPPNÅELSE PÅ PASIENTSIKKERHET	16
4.3.1	<i>Pasientsikkerhet gjennom informasjonskvalitet .....</i>	<i>16</i>
4.3.2	<i>Pasientsikkerhet for svake/ sårbare grupper .....</i>	<i>17</i>
4.3.3	<i>Pasientsikkerhet gjennom Verdens helseorganisasjon (WHO).....</i>	<i>17</i>
4.4	MÅLOPPNÅELSE PÅ RÅDGIVNING OM ALTERNATIV BEHANDLING	17
5	REGNSKAP.....	18

1 Refleksjoner rundt fjoråret 2021

2021 var nok et utfordrende år for NAFKAM, der COVID-19-pandemien påvirket senterets planlagte forskningsprosjekter og eksterne formidlingsaktivitet. For å hjelpe publikum og media å skille fakta og gode råd fra falske nyheter, opprettet NAFKAM derfor i 2020 en egen side på nettstedet om alternativ behandling mot COVID-19, som ble oppdatert etter hvert. For å bidra til dialog og kunnskapsbaserte valg under pandemien, var det også av stor betydning å undersøke hvilke behandlingsprodukter og strategier for egenomsorg, og hvilke informasjonskilder befolkningen henvendte seg til for dette. Resultatene fra våre COVID-19 studier ble publisert i tre fagfellevurderte tidsskrifter i 2021. Tre planlagte randomiserte kontrollerte studier som var utsatt fra 2020, ble igangsatt i fjor.

Siste undersøkelse av nordmenns bruk av alternativ behandling ble gjennomført i desember 2020, og analysen viste at nedgangen fra tidligere hadde flatet ut: Nesten 4 av 10 oppga å ha brukt en eller flere typer alternativ behandling (opsøkt behandler for terapi, brukt urter og/ eller selvhjelpsteknikker) for å bevisst påvirke et helseproblem. Dette representerte en økning på 1,9 prosentpoeng fra 2018. Ut fra dette kunne man anta at bruken av slik behandling i Norge fremdeles var høy i driftsåret, og på linje med det vi finner i andre sammenlignbare land. Opphøret av moms fritaket på behandlingstjenester fra utøvere i det offentlige [Utøverregisteret](#) må likevel antas å ha påvirket både det totale volumet og den innbyrdes fordelingen av typer alternativ behandling.

Vedtaket om og iverksettelsen av MVA-plikt på tjenester fra alle utøvere av alternativ behandling skapte stort engasjement blant både brukere og utøvere, og utgjorde tema i mange av oppslagene i samfunnsdebatten og norske medier i 2021. For egen del noterte NAFKAM seg minst 105 henvisninger til norske medier, blogger og andre kanaler for samfunnsdebatten. Blant presseoppslagene og debatten om feltet, noterte vi særlig behandling med kognitive tilnærminger til CFS/ ME. Vi opplevde også en økt dreining i deler av bransjen, fra å selv definere seg som behandlere og leverandører av helse relaterte tjenester, til å definere seg som leverandører av utdanningstjenester (innen selvhjelp/ selvutvikling). Forskjellene i plikter og ansvar samt beskatning mellom disse er ikke uvesentlige, og NAFKAM er bekymret for om dette vil fortsette som en trend og ha negative

konsekvenser for sikkerheten til de pasienter som søker hjelp mot sine helseproblemer utenfor helsetjenesten.

NAFKAMs nye Senterråd, som fungerer som et rådgivende organ for senteret, ble etablert i og gjennomførte sitt første møte i november 2021.

NAFKAM deltok i 2021 i den landsomfattende undersøkelsen [Helsepolitisk Barometer](#). Våre spørsmål om befolkningens holdninger til praksis og regulering av feltet alternativ behandling bekreftet nok en gang at befolkningen regner medisinske kunnskaper en naturlig og vesentlig faktor for pasientsikkerheten ved all slags helsebehandling. I tillegg fant vi at befolkningen anser det som naturlig og relevant å ha et offentlig og upartisk bivirkningsregister for negative erfaringer med alternativ behandling.

I en [internasjonal gjennomgang av nettsteder med helseinformasjon for kreftpasienter](#), utført av det amerikanske National Cancer Institute, ble NAFKAMs nettsteder CAM Cancer vurdert som nest best av de undersøkte.

En generell undersøkelse av tilfredsheten blant brukere av NAFKAMs nettbaserte informasjon ble gjennomført i samarbeid med selskapet [Userneeds](#). Denne viste i hovedsak at publikum er godt fornøyd med det innhold NAFKAM har og presenterer, men også at de forventer at nettstedet reflekterer den store bredden som fins av alternativmedisinske diagnoseverktøy, teorier om sykdom, helse og behandling, terapier man kan oppsøke en utøver for, samt former for egenbehandling gjennom urter og teknikker for selvhjelp for helserelevante formål.

Videre ble det i henhold til NAFKAMs strategiplan iverksatt en undersøkelse blant pasientgrupper med særlig stor kjent bruk av alternativ behandling (kreftpasienter og kroniske smertepasienter). Undersøkelsen skulle gi kunnskap om disse gruppens behov for informasjon om alternativ behandling; hvordan de eventuelt bruker denne, samt hvordan de mener NAFKAMs informasjon dekker deres behov om slik behandling. Undersøkelsen ble distribuert i samarbeid med Norsk Revmatikerforbund, samt de frittstående pasientforeningene som samarbeider med Kreftforeningen. Undersøkelsen ble avsluttet i begynnelsen av februar 2022.

Den nye strategiske planen ble for øvrig gjort tilgjengelig og aktivt informert om i første kvartal 2021. På slutten av året ble vi meddelt Helsedirektoratets nye retningslinjer for finansiering av forskningen og den øvrige virksomhet ved statlige kompetansesentra. Disse har stor betydning for den videre drift og satsning ved NAFKAM, og vil ventelig ha konsekvenser for inneværende Strategisk Plan.

2 Senterets måloppnåelse

Jamfør kontrakt av 31.juli 2007 mellom HOD og NAFKAM, er NAFKAMs overordnede mål å utvikle og formidle kunnskap om hva alternativ behandling kan bidra med for å lindre eller forkorte sykdommer, bedre livskvalitet, øke evne til mestring av sykdomssituasjoner og bedre uønskede sider ved sykdomsopplevelser. I tildelingsbrevet fra Helsedirektoratet for 2021 (ref. 10/3397-97) bekreftes dette overordnede målet.

2.1 Senterets målgruppe

Målgruppen er befolkningen som bruker alternativ behandling, helsepersonell, alternative behandlere, forskere, samt presse og media.

2.2 Senterets hovedoppgaver

Forskning

NAFKAM skal gjennom egen forskning, bidrag til og koordinering av annen forskningsaktivitet på feltet sørge for utvikling av kunnskap om - og eventuelt hvordan - alternativ behandling kan være til hjelp ved sykdom og helseplager.

Informasjon

NAFKAM skal tilby forskningsbasert og kvalitetssikret faktainformasjon om eventuell effekt og risiko ved utbredte alternative behandlingstilbud, for å bidra til informerte og kunnskapsbaserte helsevalg. Informasjonsoppdraget utføres hovedsakelig ved å drifte nettstedet nafkam.no (tidligere nifab.no) samt spesialbiblioteket cam-cancer.org.

Pasientsikkerhet

NAFKAM skal overvåke markedet for nye alternative behandlingstrender som kan true

pasientsikkerheten, og varsle helsemyndighetene om slike tilfeller.

Rådgivning

NAFKAM skal gi råd til sentrale myndigheter, organisasjoner, og utdanningsinstitusjoner i inn- og utland om alternativ behandling knyttet til pasientsikkerhet, lovverket, utøverregisteret og andre relaterte forhold.

Undervisning

Ansatte ved NAFKAM har ikke undervisningsplikt på universitetet. Veiledning av doktorgradsstudenter og masterstudenter er derfor en integrert del av NAFKAMs forskningsoppdrag, mens foredrag og presentasjoner om feltet alternativ behandling for studenter, helsepersonell og andre parter er en integrert del av informasjonsoppdraget. Mål og prestasjoner knyttet til undervisning vil derfor bli rapportert i kapitlene om NAFKAMs forsknings- og informasjonsmål.

3 Hvordan og i hvilken grad er målene for tilskuddet oppnådd?

Til tross for begrensningene som fulgte med COVID-19-pandemien, har NAFKAM evnet å utføre sitt oppdrag og dets medfølgende hovedoppgaver og -aktiviteter på en god måte. I henhold til årsplanen for 2021 nådde NAFKAM de fleste og vesentligste av sine definerte mål. I tillegg var NAFKAM i stand til å realisere nye prioriterte mål med høy relevans for publikum og brukere av alternativ behandling i Norge.

3.1 Oppnådde mål i 2021

NAFKAM utførte de fleste av aktivitetene som var planlagte for fjoråret:

- Planlagte vitenskapelige publikasjoner ble realisert, og det ble skrevet og sendt inn søknader om finansiering av fire nye forskningsprosjekter.
- NAFKAMs nettleksikon ble utvidet og oppdatert i henhold til gjeldende rutiner, samt særlig med informasjon om sikkerhet for gravide og ammende.
- Det engelske innholdet på NAFKAM.no ble utvidet med tanke på ikke-norskspråklig publikum.

- NAFKAMs OSS-sider (Ofte Stilte Spørsmål); interne database over standardsvar, samt prosedyre for håndtering av henvendelser ble revidert.
- Systematiske kunnskapsoppsummeringer produsert av ansatte ved NAFKAM fikk sin egen side på nettstedet, og det ble vedtatt å lage en tilsvarende oversikt over NAFKAMs forskning på kreft og kreftpasienter.
- Sammen med ny leverandør ble det arbeidet videre med løsning og struktur for presentasjon av nettstedenes innhold ut fra symptomer, behandlingshensikter og utfall.
- Metodikken for syntese av evidens til NAFKAMs nettleksikon ble videreutviklet med artikkelen om akupunktur som pilot.
- NAFKAM ga råd til flere forskjellige instanser angående feltet, og bidro jevnlig i mediedekningen av det, gjennom både intervjuer og med tall og fakta fra egen forskning.

3.2 Mål som ikke ble oppnådd i 2021

- På grunn av de fortsatte reisebegrensningene knyttet til COVID 19-pandemien, var ansatte ved NAFKAM heller ikke i fjor i stand til å delta og presentere sitt arbeid på internasjonale og nasjonale vitenskapelige konferanser, symposier og andre fora slik de normalt gjør.
- På samme måte var det ikke mulig for NAFKAMs ansatte å dra ut for å møte ansatte og tillitsvalgte i pasient- og profesjonsforbund, slik det var planlagt for å øke kjennskapen hos disse om NAFKAMs oppgaver og tjenester.
- På grunn av den fortsatte polariseringen i debatten om bruk av kognitive tilnærminger – særlig Lightning Process (LP) – for pasienter med kronisk utmattelsessyndrom/ ME, og reisebegrensningene knyttet till COVID-19 bestemte NAFKAM seg i 2021 å utsette et planlagt ekspertdialogmøte inntil videre.
- Pilot på informasjonsfilm til nettbibliotek måtte utsettes, hovedsakelig på grunn av sykefravær i informasjonsteamet.

3.3 Mål som ikke var planlagt, men som ble oppnådd i 2021

Nye mål som ble prioritert og oppnådd:

- NAFKAM utviklet i 2021 et spørreskjema til ledelsen i utøverforbund, for å enhetlig samle inn faktaopplysninger om bransjen og om hvordan en terapi utøves i Norge. Utviklingen skjedde med brukermedvirkning fra Akupunkturforeningen, og skjemaet vil bli tatt i bruk i 2022.
- Det ble lagt til rette for to nye PhD-programmer i samarbeid med Forsvaret:
  1. Kartlegging av forekomst, risikofaktorer, samt diagnostikk og oppfølging av personell i Forsvaret som har vært utsatt for frostskaide
  2. En studie på belastningskader i Forsvaret.
- Det ble gjennomført 6 flere kunnskapsoppsummeringer enn opprinnelig planlagt for året.
- Ved årsskiftet ble Terje Alræk tilsatt i ny stilling som professor ved NAFKAM. I tillegg til å gjøre forskning skal han videreutvikle forskning på fagfeltet, bidra i søknader om forskningsfinansiering, og fungere som rådgiver på informasjon om alternativ behandling.
- 1.september 2021 ble professor Frauke Musial fra NAFKAM utnevnt av Karger Publishers til sjefredaktør for det internasjonale vitenskapelige tidsskriftet Complementary Medicine Research.

4 Måloppnåelse på senterets hovedoppgaver

4.1 Måloppnåelse for forskning

Oversikt over alle pågående forskningsprosjekt og publiserte vitenskapelige artikler ligger på vår hjemmeside.

Måloppnåelse på forskning, knyttet til NAFKAMs strategiske plan 2021-2025:

Et sterkere nordisk samarbeid

Det ble i fjor avholdt flere møter for å skape et nettverk mellom NAFKAM og forskere fra Danmark, Finland, Island og Sverige.

Det ble gitt bidrag til et bokkapittel med tittelen "Current Status on the Regulation, Use and Practice of Complementary and Alternative Medicine in the Nordic Countries". Boka er ventet publisert av Liber AB i 2022.

I nært samarbeid med svenske forskere, ble det skrevet to vitenskapelige artikler om bruken av alternativ behandling gjennom COVID-19-pandemien i Norge og Sverige. I tillegg ble det sammen med svenske forskere gjort en randomisert kontrollert pilotstudie av muligheter ved og effekt av utendørsterapi på mental og fysisk helse hos unge kreftpasienter og -overlevende.

Kreft

Den første artikkelen i en PhD-studie på bruken av selvledelsesstrategier blant personer i den syvende undersøkelsen av Tromsø-studien som har eller har hatt kreft, ble publisert i BMC Health Services Research. Studien viste at kreftoverlevende som brukte alternativ behandling, i tillegg brukte den offentlige helsetjenesten mer enn de som ikke brukte alternativ behandling.

Som del av en annen PhD-studie (om utviklingen av et verktøy for beslutningsstøtte, myntet på foreldre til barn med kreft i Norge), ble det skrevet to vitenskapelige artikler på basis av en systematisk kunnskapsoppsummering og meta-analyse av effekt og sikkerhet ved alternativ behandling for kreftrelatert kvalme og oppkast: Effekt og sikkerhet ble påvist for akupunktur. De første pasientene var rekruttert i en annen pragmatisk, kontrollert studie av akupunktur for senskader så som fatigue hos brystkreftoverlevende.

Kroniske smerter

I 2021 ble det gjennomført en studie av vakuummassasje (kopping) for kroniske nakkesmerter, i nært samarbeid med forskere fra universitetet i Jena i Tyskland. Studien ble finansiert av Norges Forskningsråd, og undersøker fysiologiske virkningsmekanismer gjennom biomarkører, via kvantitativ sensorisk testing (QST).

En vitenskapelig artikkel om en nettverks-metaanalyse av farmakologiske og ikke-farmakologiske tiltak for smerter i slitasjegikt, ble skrevet i fjor og publisert i Osteoarthritis and Cartilage Open.

Også en annen artikkel – fra en studie av kjennetegn ved personer med håndartrose som bruker alternativ behandling – ble publisert i samme tidsskrift i 2021. Denne studien viste at

pasientgruppen ofte oppsøker alternative behandlere. De pasientene som gjør dette, kjennetegnes videre av sterkere symptomer i leddene - til tross for deres bruk av både farmakologisk og ikke-farmakologisk behandling - sammenlignet med de som ikke oppsøker alternative behandlere.

I studien av hodepine og transkraniell magnetisk stimulering (TMS), ble datainnsamlingen avsluttet i 2021, og dataene blir nå analysert for vitenskapelig publisering.

Psykiske problemer/ plager

I fjor ble det rekruttert i alt 23 pasienter til en pilot-, randomisert kontrollert studie av effekter av healing ved moderat depresjon hos voksne.

Dataene fra studien av åndelighet og bruk av alternativ behandling, ble forberedt og klargjort for dataanalyse. En første, innledende analyse av bruken slik behandling i den norske befolkningen ble gjort.

Systematiske kunnskapsoppsummeringer

Til tross for at det i årsplanen for 2021 var planlagt fem systematiske oppsummeringer, registrerte vi ved årets slutt at NAFKAMs forskere i fjor var involvert i totalt 11 slike oppsummeringer. Av disse ble tre publisert i fjor; fem sendt inn for vurdering og mulig publisering, og tre pågår fremdeles. Se tabellen under for oversikt og detaljer om disse. Siden oppsummering av kunnskap er et prioritert forskningsområde for NAFKAM, tilbyr vi nå en egen oversikt over denne produksjonen på nettstedet vårt, som gjør det lett for publikum å holde seg oppdatert på dette.

Tabell 1. Systematiske kunnskapsoppsummeringer

Kategori	Antall
Systematiske kunnskapsoppsummering - effektivitet	5
Systematiske kunnskapsoppsummering - sikkerhet, mekanisme	3
Systematiske kunnskapsoppsummering - scoping, gaps	3
Total i 2021	11

Selvhjelps-orientert fokus

I 2021 kartla NAFKAM andelen nordmenn som brukte alternativ behandling i form av selvhjelp for å bevisst forbedre helsen, ved hjelp av urter eller selvhjelpsteknikker så som meditasjon eller yoga. Befolkningsundersøkelsen vår fra 2020 viste at 22% brukte selvhjelpsteknikker, og at 10% brukte urter/ plantebaserte legemidler (ikke kosttilskudd). En undersøkelse blant 468 kreftoverlevende viste at 52% brukte naturprodukter så som omega 3, ingefær, grønn te eller blåbær-ekstrakter. I alt 58% av kreftoverlevende brukte selvhjelpsteknikker så som avspenning, meditasjon eller yoga. Disse funnene styrker antakelsen om at andelen nordmenn som bruker alternativ behandling i form av selvhjelp er økende.

4.1.1 Søknader om forskningsmidler

I 2021 sendte NAFKAM ut fire søknader, én til Ekshagastiftelsen, én til Barnekreftforeningen, én til IASP og én til OsloMet. Ingen ble innvilget.

4.1.2 Tidsskrifts-publikasjoner

Senterets vitenskapelige produksjon var relativt høy i 2021, sammenlignet med andre sentra og forskningsgrupper ved Institutt for samfunnsmedisin (ISM). Instituttet får årlig en resultatbasert tildeling på grunnlag av publikasjoner. For 2021 utgjorde NAFKAMs andel av disse vel 9,3 %, og ga en tildeling av til sammen 113.025 kroner.

I 2021 har NAFKAMS forskere publisert 26 tidsskriftspublikasjoner, som er en mer enn året før. Året før der igjen, i 2019, publiserte de også 26 tidsskriftspublikasjoner. Dette tilsvarer nesten 4 publikasjoner per vitenskapelig ansatte.

Som vist i Tabell 2, var det meste av NAFKAM-forskernes vitenskapelige publisering knyttet til publisering av artikler i vitenskapelige tidsskrifter. Tabell 2 viser at NAFKAM-forskerne også i 2021 bidro aktivt til tall og fakta om feltet til samfunnsdebatten og medieoppslag utenfor vitenskapelige tidsskrifter.

Tabell 2. Differensiering av tidsskriftpublikasjoner for NAFKAM

Kategori	2021
<i>Tidsskriftpublikasjon</i>	26
Vitenskapelig artikkel	16
Vitenskapelig oversiktsartikkel/review	3
Fagartikkel	3
Kronikk	2
Leder	1
<i>Konferansebidrag og faglig presentasjon</i>	5
Vitenskapelig foredrag	3
Faglig foredrag	1
Populærvitenskapelige foredrag	1
<i>Mediebidrag</i>	7
Dokumentar	1
Intervju	6
Bok	0

4.1.3 Studenter ved NAFKAM

Tabell 3 viser at NAFKAMs forskere veiledet til sammen 8 stipendiater/ dr. philos-kandidater i 2021.

Tabell 3. Antall studenter ved NAFKAM

Kategori	2021
Pågående PhD-stipendiater	6
Pågående Dr. philos	2
Pågående masterstudenter	3
Fullført doktorgrad	2
Fullført mastergrad	1

4.2 Måloppnåelse på informasjon

Måloppnåelse på informasjon/formidling, knyttet til NAFKAMs strategiske plan 2021-2025

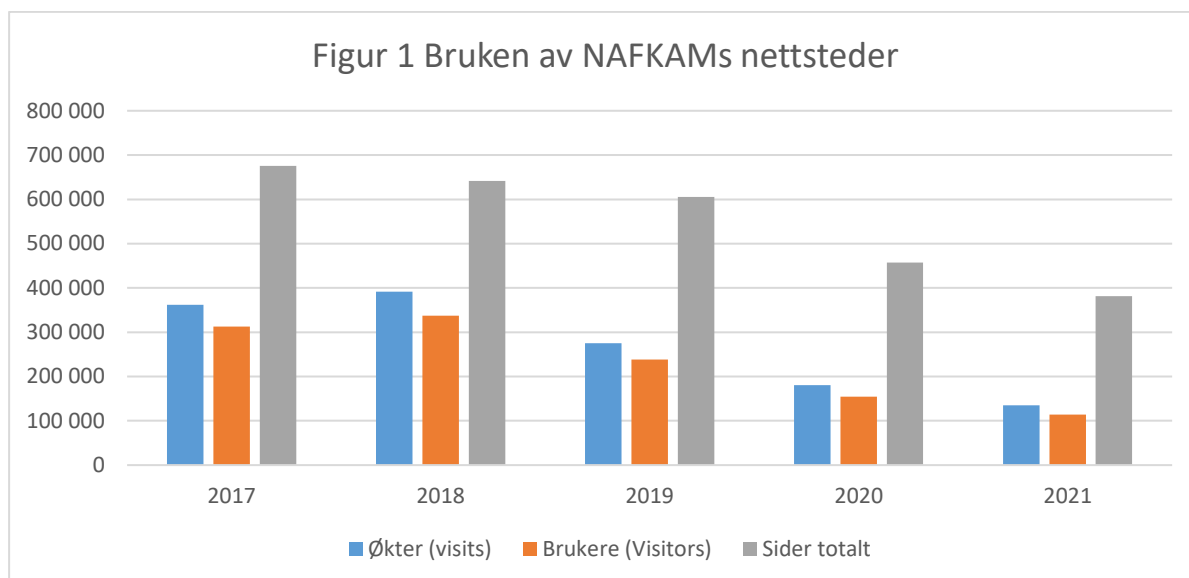
Andelen av den voksne befolkning som oppgir å bruke alternativ behandling var ifølge siste brukerundersøkelse (2020) 39%, som tilsvarer ca 1,65 millioner personer i Norge. Bruken av vår nettbaserte informasjon og spørsmål/ svartjeneste følger og påvirkes til en viss grad av befolkningens bruk av alternativ behandling, men påvirkes også av medias dekning og feltets aktualitet i samfunnsdebatten. Oppslag i pressen er en viktig del av arbeidet med synlighet i seg selv, idet vi der når publikum som ikke kjenner til eller har brukt oss tidligere.

4.2.1 Bruken av nettstedene

I 2021 hadde NAFKAMs egne nettsteder til sammen mer enn 135.000 besøk foretatt av over 114.000 enkeltpersoner (Figur 1). Disse leste i alt nesten 242.000 sider. Dette var en nedgang fra 2020. Det er ingen enkeltårsaker som peker seg ut til dette:

- En mulig grunn kan være en generelt økt konkurranse om synlighet på internett for helse relaterte temaer og behandlingstilbud, blant annet som følge av COVID-19-pandemien, samt en strengere regulering av slik informasjon.
- Lavere bruk av informasjon fra nettsider kan også tilskrives økt aktivitet i sosiale medier, som gjør at flere blant publikum føler at de får dekket sitt informasjonsbehov der og dermed ikke trenger å besøke selve nettstedet.
- Fra 1.1.2021 la vi også ned nettstedet CAM Regulation, uten å ha flyttet innholdet til våre øvrige nettsteder.
- I tillegg tar det tid å oppnå like høy organisk rangering i søkemotorer som det *nifab.no* hadde etter ti års drift.

Vi noterer oss likevel at andelen nye besøkende fremdeles var høy, noe som tyder på at vi stadig blir kjent for nye personer. Når vi legger til bruken av de tyske oversettelsene på Onkopedia.de av vårt innhold på CAM-Cancer, endte det totale antallet leste sider på over 380.000; noe vi er godt fornøyd med.

Det norske nettleksikonet om alternativ behandling på NAFKAM.no ble oppdatert og utvidet med alt som ble revidert på CAM-Cancer, samt opplysninger om sikkerhet og risiko spesielt overfor gravide og ammende. Leksikonet (tidligere NIFAB) omfatter nå artikler om i alt rundt 200 artikler. Jfr figur 2, har bruken av nettleksikonet de senere årene utviklet seg slik:

<i>Figur 2 Bruken av NAFKAM.no</i>	2018	2019	2020	2021
Antall økter (visits)	3478	194540	142105	115969
Antall besøkende (visitors)	3132	167814	121523	98088
Antall sider lest (Pages)	5755	301953	228179	196463
Norsk andel av totalt antall besøk (visits)	92,0%	93,2%	87,2%	90,6%
Nordisk andel (inkl NOR)	94,0%	94,9%	89,2%	92,6%
Antall land totalt	38	137	130	143
Topp-10 besøkende land	1. NOR 2. USA 3. DK 4. ESP 5. SWE 6. CAN 7. THAI 8. DEU 9. CHN 10. IND	1. NOR 2. USA 3. DK 4. SWE 5. ESP 6. GBR 7. CHN 8. DEU 9. Not set 10. FRA	1. NOR 2. USA 3. DK 4. SWE 5. CHN 6. ESP 7. NLD 8. DEU 9. FIN 10. GBR	1. NOR 2. USA 3. DK 4. CHN 5. SWE 6. DEU 7. NLD 8. GBR 9. ESP 10. FRA
Topp-10-landenes andel av tot.besøk	98,9%	98,2%	98,3%	96,8%

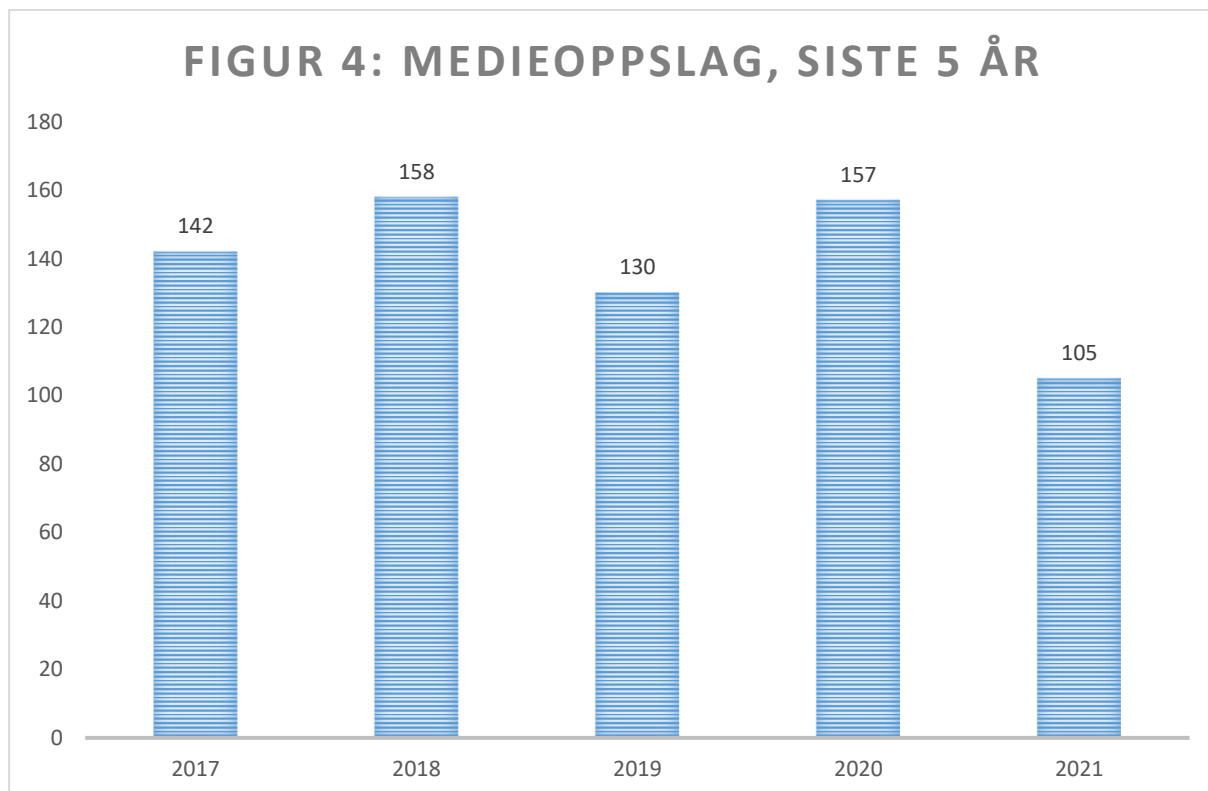
Spesialbiblioteket CAM Cancer inneholder oppsummeringsartikler utarbeidet av NAFKAMs internasjonale ekspertgruppe på temaet alternativ behandling og kreft, for å støtte dialogen mellom helsepersonell og kreftpasienter. Gjennom en intensjonsavtale med DGHO (Deutsche

Gesellschaft für Hämatologie und Medizinische Onkologie) er oppsummeringsartiklene i biblioteket også tilgjengelige på tysk på www.onkopedia.com. Det amerikanske National Cancer Institute [vurderte i 2021 kvaliteten på et titalls nettsteder](#) med informasjon om alternativ behandling ved kreft, og CAM Cancer oppnådde her å bli vurdert som nest best, med 4.5 av mulige 5 poeng i snitt. Som figur 3 viser, registrerte biblioteket i 2021 besøk fra nesten 170 land, særlig fra engelsk- og tyskspråklige områder:

<i>Figur 3 Bruken av CAM Cancer</i>	2018	2019	2020	2021
Antall økter (visits)	95710	67410	29038	19196
Antall besøkende (visitors)	84082	59709	25542	15984
Antall sider lest (Pages)	156292	108721	56982	45105
Antall tyske versjoner lest på Onkopedia		150319	152283	139468
Totalt antall leste sider	156292	259040	209265	184573
Antall land totalt	207	208	181	169
Topp-10 besøkende land	1. USA 2. GBR 3. CAN 4. AUS 5. IND 6. DEU 7. FRA 8. NZL 9. MYS 10. PHL	1. USA 2. GBR 3. CAN 4. AUS 5. IND 6. DEU 7. NOR 8. FRA 9. PHL 10. NLD	1. USA 2. GBR 3. CAN 4. DEU 5. FRA 6. NOR 7. AUS 8. IND 9. BEL 10. NLD	1. USA 2. DEU 3. GBR 4. CAN 5. FRA 6. NOR 7. CHN 8. NLD 9. AUS 10. BEL
Topp-10-landenes andel av tot.besøk	73,0%	69,2%	62,3%	70,3%

4.2.2 Presse og media

I 2021 handlet samfunnsdebatten og medieopplagene om feltet i stor grad om pasientsikkerheten ved bruk av kognitive strategier for helseproblemer (eksempelvis LP ved CFS/ ME), samt om konsekvensene av innførselen av MVA-fritak fra 01.01.21. Som vist i Figur 4, ble det i fjor registrert i alt 105 oppslag i både redaktørstyrte medier og ikke-styrte (blogger, nettsamfunn, sosiale medier, etc) der ansatte ved NAFKAM ble intervjuet, eller NAFKAM henvist til som kilde. Det var en liten nedgang fra 2020. Omtalen av NAFKAM i samfunnsdebatten følger den generelle omtalen av feltet, samt til en viss grad også befolkningens bruk.

Det observeres at samme journalister benytter NAFKAM flere ganger; samt at det registreres færre oppslag om feltet enn tidligere der NAFKAM ikke er nevnt. NAFKAMs forskere blir i økende grad intervjuet på bakgrunn av sin kompetanse og ekspertstatus. I fjor ble NAFKAM også forespurt og omtalt ved flere anledninger av utenlandsk presse, både i de nordiske landene og [USA](#). NAFKAMs ansatte deltok også selv direkte i samfunnsdebatten, med flere egne innlegg i ulike eksterne kanaler.

4.2.3 Kontakt med publikum og deltakelse i samfunnsdebatten

Ved årsskiftet hadde NAFKAM rundt 3500 følgere i sosiale medier, noe som var omtrent det samme som året før. Til tross for tilvekst gjennom nye følgere må man regne med at netto vekst etter hvert avtar noe på grunn av avgang i følgermassen. Interaksjonen og dialog med dette publikummet økte. Antallet henvendelser til informasjonsavdelingen økte noe, til rundt 140. Antallet foredrag og presentasjoner i pasient- og personellfora var noe lavere enn før, men egeninitierte bidrag til samfunnsdebatten var omtrent som tidligere.

Informasjonsavdelingen sto for planlegging og gjennomføring av NAFKAMs deltakelse i Helsepolitisk Barometer for 2021. Resultatene ble publisert på egne nettsider, og genererer fakta som er relevante for samfunnsdebatten og refereres mye til i media.

4.2.4 Formidling til/ kontakt med andre grupper

COVID-19-situasjonen antas å ha bidratt sterkt til lavere aktivitet og etterspørsel innen foredrag/ forelesninger i pasient- og profesjonsmiljøer fra NAFKAM i fjor. Det ble likevel gjennomført flere forelesningsdager for studenter innen kreftsykepleie (VID vitenskapelige høyskole) og ernæringsfysiologi (UiT). I tillegg bidro NAFKAM på flere arrangementer under [Arendalsuka](#), samt på en åpen, digital konferanse i regi av [Helsepartiet](#).

NAFKAM initierte i 2020 et arbeid for å føre debatten om Lightning Process for CFS/ ME på vitenskapelige premisser, inn i et ekspertdialogmøte. Dette inkluderte pasientorganisasjoner, kliniske eksperter, forskere, LP-instruktører, helsepersonell og andre interessenter. Vi vedtok i 2021 å utsette dette på ubestemt tid. Initiativet er ikke forlatt, men vi avventer videre planlegging inntil vi vurderer det som at forutsetningene om trygge og nøytrale rammer er tilstrekkelig tilstede.

4.3 Måloppnåelse på pasientsikkerhet

NAFKAM var også i 2021 til stede på offentlige arenaer hvor pasientsikkerhet blir debattert. I tillegg bidrar vi med vår kompetanse overfor forvaltningen for å sikre at lover og forskrifter gjenspeiler de utfordringer som finnes på pasientsikkerhetsområdet innen alternativ behandling. I fjor initierte NAFKAM et arbeid for å avklare pasientsikkerheten og behandleransvaret i gråsonen mellom ytelse av behandlingstjenester ref alternativ behandlingsloven, og ytelse av opplæring/ undervisning i selvhjelpsteknikker, til pasienter med klart uttrykte helseformål.

Også internasjonalt arbeider NAFKAM aktivt med å fremme pasientsikkerhet på feltet, ved å være en sentral støttespiller for WHO.

4.3.1 Pasientsikkerhet gjennom informasjonskvalitet

Både NAFKAM.no og CAM-Cancer.org ble eksternt gjennomgått av den internasjonale Health on Net-stiftelsen i 2020, og er sertifisert inntil 2023 i henhold til deres krav til kvalitetsstandard for helseinformasjon på nett (HoN-code). NAFKAM bidro også til økt kunnskapsproduksjon gjennom publiseringen av 3 nye [systematiske kunnskapsoppsummeringer](#).

4.3.2 Pasientsikkerhet for svake/ sårbare grupper

NAFKAMs innhold på nettsidene om alternativ behandling av barn, gravide og ammende ble utvidet og oppdatert.

4.3.3 Pasientsikkerhet gjennom Verdens helseorganisasjon (WHO)

Et av de strategiske målene for WHO i perioden 2014-2023 er å styrke kvaliteten, sikkerheten og effektiviteten ved bruk av slik og annen alternativ behandling, ved å oppfordre til adekvat regulering av helseprodukter, behandlingsformer og utøvere. På oppdrag fra WHO bisto NAFKAM i utviklingen av skisser til følgende tekniske dokumenter:

- Integration of TCIM into Health Systems (draft report)
- Quality assurance and improvement in T&CM services: Quality of Acupuncture Service (draft report)
- Training in Yoga
- Practice of Traditional Chinese Medicine
- Training of Traditional Chinese Medicine
- Training of Traditional Tibetan Medicine

4.4 Måloppnåelse på rådgivning om alternativ behandling

NAFKAMs rådgivning til myndigheter og profesjonelle miljøer er basert på respons ved behov utenfra. I 2021 leverte vi høring på forslaget om endring av helsepersonelloven for å gi autorisasjon til naprapater og osteopater. Så bisto vi på forespørsel Skatteetaten med råd om alternative behandlere og skattemessig risiko knyttet til endringen i MVA-plikt; samt ga innspill til Helsedirektoratet i avklaring av Lightning Process. I tillegg ga vi råd til Forbrukerrådet om sikkerheten når kosttilskudd som brukes som behandling.

5 Regnskap

	Inngående balanse 01.01.21	Inntekter 2021	Utgifter 2021	Utgående balanse 31.12.21
NAFKAM	-226 574,-	-13 800 000,-	13 600 915,-	-425 659,-

NAFKAM fikk i 2021 utbetalt 13 800 000,- fra Helsedirektoratet. I tillegg fikk man disponere inngående balanse på kr 226 574,-. Forskjellene mellom det planlagte og det faktiske forbruk kan hovedsakelig forklares ved at COVI-19-restriksjonene forhindret reise- og møtevirksomhet i forbindelse med forskningsmøter/ konferanser; samt at det planlagte Ekspertdialogmøte angående LP for CFS/ME ble vedtatt utsatt på ubestemt tid.

Tromsø, 29 mars 2022

Professor Miek Jong,
Leder NAFKAM